

אמא

כמו שאתה נושא את עצמך, על כל חלקיך בדרך תמיד, הרי גם אמא היא חלק בלתי נפרד מהדרך, בכל צעד, במודעות ושלא במודעות, והרי אני נושא אותה באופן כלשהו תמיד כחלק בלתי נפרד ממני. החסד שאמי העניקה לי, הוא, קודם כל בעצם לידתי בבית היולדות דאז "[המיסיון הסקוטי](#)" שבטבריה, בו התרחשה ההפרדה בין עצמיותה ועצמיותי, ולעולם לא נדע באמת האם התכוונה לכך, או הכל נעשה בהסח הדעת, שהטבע כבר עושה את שלו ממילא. אך אין צורך שנדע, כי העולם לא עובד על פי כוונות מראש, וברגע שהגחתי כבנה, הייתי הבן שלה, ומצדה ניסתה בכל כוחה לעשות הכל לרווחתי, כאמא לבן.

הזיכרון הראשון שלי מהיותי פעוט של ממש, וגם השני או השלישי, לא קשור לאמא דוקא. איכשהו היא הצטרפה יותר מאוחר לזכרונות הילדות שלי, וכך גם רגעי החסד שאמי הרעיפה עלי, מוצנעים במודעות שלי כבן, והם כציפורים קטנות מאוימות. קשה לי לשחזר רגעים יפים, כי מיד עטים נשרים גדולים בהרבה שמעיבים עליהם, ומשתלטים ללא רחמים. ודאי שהייתה נוכחת, אך לעתים רבות מדי הייתה נפקדת, ודוקא שם המועקה והעצבות חרוטים טוב יותר. לימים, הדהדו המילים "אמי זיכרונה לברכה הייתה צדקת גמורה", עמן מקונן ביאליק עליה, ואמי אז הייתה עדיין בחיים מלאים, וגם אם לא צדקת כמאפיין ראשון, ודאי לא הייתה אלמנה ענייה מרודה, והתפאורה של נרות השבת, הדלות והחידלון לא הייתה ההוויה בה

חיה. אך שורה זו, שהפכה לבנליזציה צורבת, היכו בי ללא רחם. כמו רגעי החסד המעטים שזכיתי בהם, גם היו רגעי הנחת בחייה של אמי זכרונה לברכה, מעטים החריד. חייה היו מסכת סבל לכל אורכם. היה בהם כל כך הרבה שרירותיות מצמית לב של סבל, שלתאר זאת ולנסות להסביר ולמצוא סיבות, הרי זהו הבל גמור. "תהומות מלכה שועו, אמהות וקרובים/ התפחו מגרונה./ לא שמעה עוד און של מעלה, לא ראה עוד כפא הכבוד/ בהתעטף כה נפש ביגונה" מקונן ביאליק על אמו, ואני שואל עצמי מדוע עלי לגייס את ביאליק כדי לדבר על אמי. אולי רק לדמות באופן טוב יותר את המחשבות, שלפחות בשמיים היו ועודם מודעים לסבלה, לנוכח חייה, שהיו יותר סיוט מאשר חיים. אמה מתה שהיתה עדיין פעוטה, והיא גדלה עם דודתה, כאמה החורגת, כבת בכורה למשפחה עם תריסר ילדים שמצאו עצמם ברכבת לאושוויץ בשלהי מאי 1944. שרדה את הגיהנום ההוא ועוד 3 אחיות מכל המשפחה, ומשיצאה משם, נישאה עם אבי - "כמו איש שנופל לים, כל אחד תופס את הדבר הראשון שהגיע," אמרה לי פעם בעודי ילד ששאלתי אותה למה, ולא חשבתי שבעצם השאלה אני מעמיד את קיומי בספק, שכן אם לא הייתה מתחתנת עם אבי לא הייתי מגיח לעולם וכיוצא מאלה דברים. פעם חתכה את היד משמשה ששברה בשלומיאיליות משונה, וכתוצאה מכך חלק מידה שותק לכל חייה, ונוסף לנכות ברגל מפציעה שהתרחשה עוד שם באירופה. אך בעיקר מה שכאב הוא הנסיון שלא עלה יפה לחיות חיים שפויים, ולו בהשלמה עם הקיים. ובהמשך, חבטה בה עוד מכה איומה, כששכלה את הבת, אחותי הצעירה ממני, שהיתה בת 8 בלבד, השלישית מתוך ארבעת הילדים. היא נדרסה בנוכחותה, עם אותו חוסר האונים והסרבול בהתנהלות, לא

כהאשמה, כי הרי נהג האוטובוס הסב לרגע את מבטו מהכביש באותו רגע. והצדדים היפים בה? היו גם היו. היא ידעה לסרוג מאד יפה, והלבישה אותנו במחלצות של פאר מעשי ידיה להתפאר. הייתה שמחה מטבעה למרות הקושי הבלתי אפשרי ששרתה בו, וצחקה. את צחוקה אני זוכר, אולי דוקא כקונטרסט לחייה שאינם מצדיקים צחוק כלל וכלל. קראה הרבה ספרים, אף שאיש לא דאג באמת שתדע לקרוא ולכתוב עברית כיאות, והיא התקשתה בכך. ספרה סיפורי ילדים, שחלקם עוד מבית אביה. אהבה את עבודת המשק, והייתה מאד מסורה לה. ידעה לבשל טוב, ועוד מעלות של אמא.

אני מנסה למצוא את הפשוט ב-'אמא', הנינוחות הבנלית. את הרגעים הלא רבים בהם אני זוכר שהיא איתי, ומספרת לי סיפורים, אך ככל שאני מתאמץ אני יותר כואב אותה מאשר שמח. כאבתי את אמי. כאבתי מאד. וכמה כאבתי אותה, ואני בטוח שהיא כאבה אותי. והייתי ילד, והיא אמא, וכאבתי אותה. כאבתי שהיא ממררת בבכי, לאחר שאבדה שעון יקר שקבלה מאבי, ימים ספורים לאחר שקבלה אותו, וכדי לנחם אותה הבטחתי לה שאקנה לה שאהיה גדול, כי ברור היה שאבי לא יחזור על מחווה שכזה. כאבתי אותה לנוכח הרוע שמכה ומכה, וכבר בגיל נערות חשתי שעלי להתנער מבית ההורים כדי לשמור עלי. ועזבתי.

רגע של חסד אני זוכר בתחנת הרכבת הישנה של חדרה (ליד מתחם גן שמואל דהיום), בה אמא, אחותי הגדולה ואני כפעוט ממש קטן, מחכים לרכבת שתיקח אותנו לירושלים. בדיעבד, ההקשר מה עשינו שם, הוא כנראה רע, ולא ברור לי לגמרי עד היום. אך כפעוט של ממש לא ידעתי מאומה מכל זה, ושמחתי על החוויה של נסיעה והמתנה לרכבת. שם היא סיפרה לנו על נערה אחת בגן עדן, ואני נושא אותה עמי כרגע של חסד. משבגרתי, לא, לא קניתי לה שעון זהב כפי שהבטחתי בהיותי ילד, גם לא לקחתי אותה לאילת ולים המלח. כל כך רצתה להגיע לשם פעם. גם אחרי מותה, וגם לפני, כי הייתה מתה למעשה בעודה חיה עוד שנים אחדות, לעולם היא לא הגיחה אצלי מתוך ים ערפלי נטול זמן ומקום, ולא אמרה לי, אברום, די, תרפה, תניח. ולמדתי לרחם עליה, ולמדתי לכאוב אותה, ולמדתי להתבייש בה, ולמדתי שאני חייב להכיל ולהשלים ולקבל, אף שאיני יכול.

היא נפטרה מהעולם לא צעירה ולא בזקנה מופלגת, אך מתוך יסורים גדולים. שעמדתי מעל מיטתה בפעם האחרונה והיא כבר חיה-מתה ללא קשר עם הסובב, הייתי שם עם הבן הצעיר שלי, וקיוויתי בעצם נוכחותו אעמיד פני בן, כמו כל בן אחר, ואצטער באמת על הסתלקותה.

כל כך רציתי, וכל כך ייחלתי, שלפחות אחרי מותה, אמהותיה וכרובים מאירי פנים יקבלו את פניה באהבת אמת, גדולה מכל משזכתה בחייה. ילבישו אותה בגדי חג, ויגידו לה, בואי שרה, בואי מלכה. והיא תהיה מאושרת. לפחות שם.

- בלעדי.